هەڵبژاردنی ٧ی ئادار

تاریق کارێزی

سەرەتا بڕیار وا بوو ئەم هەڵبژاردنە لە ٦ی ئاداردا بکرێت. هەر لەو رۆژەدا رێککەوتننامەی جەزایر لە ١٩٧٥دا واژۆ کراوە، کە تێیدا عێراق ملکەچی خواستەکانی رژێمی شاهنشاهی بوو، لە بەرامبەریشدا پیلان لە شۆڕشی کورد کرا. کورد رازی نەبوو لە رۆژی واژۆکردنی ئەو رێککەوتننامە شوومەدا، هەڵبژاردن بکرێت. دواتر لە سەر خواستی کورد هەڵبژاردن بۆ رۆژی ٧ی ئادار دوا خرا. لە هەڵبژاردنی ئەم جارەدا کەرکووکیش بە چەشنی پارێزگاکانی دیکەی عێراق پرۆسەکەی تێدا بەڕێوەدەچێت. لە هەڵبژاردنی رابردووی ئەنجومەنی پارێزگاکانی عێراقدا، دانیشتووانی کەرکووک لەدەنگدان و هەڵبژاردنی ئەنجومەنێکی نوێ بۆ پارێزگاکەیان بێ بەش کران. ئەم بێ بەش کردنەش بە قازانجی خەڵکی کەرکووک نەبوو. ئەنجومەنی ئێستای پارێزگاکەشی خستە بەر دۆخێکی نەخواستەوە. من پێم وایە ئەنجومەنی کەرکووک کە تا ئەم کاتەش کار دەکات، بە رەچاوکردنی رەوشی نائاسایی پارێزگاکە، لە راپەڕاندنی کارەکانیدا تا رادەیەکی زۆر سەرکەوتوو بووە. لەگەڵ ئەوەشدا ئەندامانی ئەو ئەنجومەنە چاوەڕوانی ئەوە بوون، دەستەیەکی نوێ لە خەڵکی هەڵبژێردراو بێنە پێشەوە و کار و ئەرکی ئەنجومەنەکە بگرنە ئەستۆ.

خەڵکانێکی توندڕەو دەیانویست بە هۆی کەرکووکەوە تەگەرە بخەنە بەردەم پرۆسەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانەوە. دوای مشتومڕێکی زۆر و دانوستاندنێکی ماراسۆنانە، یاسای هەموارکراوی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەران دەرچوو. لە هەڵبژاردنی رابردووی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقدا کەرکووک ٩ کورسیی هەبوو، کە ٥ کورسی هاوپەیمانیی کوردستان و ٣ کورسی لایەنانی عەرەب و ١ کورسییش بەرەی تورکمانی پڕیان کردەوە. لەم هەڵبژاردنەدا کەرکووک ١٢ کورسیی هەیە.

لە پارێزگای کەرکووکدا هەڵبژاردن بە رادەیەکی کاریگەر، ئاراستەیەکی ئەتنۆ-نەتەوەییانە بە خۆوە دەگرێت. نەتەوەکانی پارێزگاکە بە نیگەرانی و گومانەوە لە پرۆژەی سیاسیی لایەنەکانی دی دەڕوانن. نیگەرانییەکانی ئەمڕۆی کەرکووک و دانیشتووانی زادەی دوێنێن. چۆن؟! لە ماوەی زیاتر لە هەشتا ساڵ، بەغدا هەر هەوڵی داوە کەرکووک بە تەواوی بخاتە ژێر رکێفی خۆیەوە. ئەم هەوڵەی بەغداش بەشێکی بۆ ئەو توانا داراییەی شارەکە دەگەڕێتەوە، کە وەک گەنجینەیەکی بەهادار چاوگی سەرەکیی دارایی بووە بۆ دەوڵەتی عیراق. لەبەر ئەوەی بەغداش سیمبول و پێگەیەکی دیاری دەسەڵاتی ناسیۆنالیزمی عەرەب بووە، ئیدی بۆ زەوتکردنی کەرکووک و لەبەین بردنی ناسنامەکەی، شێواندنی دیموگرافیای پارێزگاکە بە پلان، بەرنامەڕێژانە بەڕێوەچووە. سەرەنجام لە ٢٠٠٣دا کاتێک دەوڵەتی عێراق و دەسەڵاتی بەعس هەڵوەشانەوە، کەرکووک لە رەوشێکی ئاڵۆزی سیاسی و دژواری مرۆییدا گیری خوارد بوو. ئەم ئاڵۆزی و دژوارییەش تا چەند هەڵبژاردنێکی دی یان تا پیادەبوونی ماددەی ١٤٠ی دەستوور، بە ئەندازەیەک هەر بەردەوام دەبێت.

لەم هەڵبژاردنەدا ٢٧ قەوارەی سیاسی بۆ بەدەستهێنانی ١٢ کورسییەکەی ئەنجومەنی نوێنەران لە پێشبڕکێدا دەبن. ئەم جارە نەتەوەکانی کەرکووک بە شێوازێکی جیاواز بەشداری لە هەڵبژاردندا دەکەن. کورد لە هەڵبژاردنەکەی رابردوودا بە دوو قەوارەی سیاسی بەشداری کرد بوو، ئەم جارەیان بە چوار قەوارەی سەرەکی بەشداری دەکات.

بۆ بەدەستهێنانی کورسی و پێگە، هێز و لایەنانی سیاسیی تورکمان تێکەڵ بە هاوپەیمانی و قەوارەگەلی نەتەوەکانی دی بوون. هێزە کوردستانییەکانی تورکمان لەگەڵ هاوپەیمانیی کوردستاندا هاوپەیمانییان بەستووە. لایەنەکانی شیعەی تورکمان وەک جارەکانی پێشوو، هاوپەیمانییان لەگەڵ هێز و لایەنەکانی عەرەبی شیعەدا بەستووە. لایەنانی توندڕەوی تورکمانیش هاوپەیمانییان لەگەڵ هێزەکانی رەگەزپەرست و توندڕەوی عەرەب (پاشماوەی بەعس)دا بەستووە. عەرەبی کەرکووکیش بە گشتی بە سەر دوو بەرەدا دابەش بوون. عەرەبی باشووری رۆژاوای پارێزگاکە، ئەوان لە نێو شاریشدا دوو گەڕەکیان هەیە، سوننەن و بە گشتی لایەنگری هێز و لایەنانی ناسیونالیستی عەرەبن، یان لە سەر هەمان رێچکە، قەوارەی عەرەبیی تایبەت بە کەرکووکیان پێک هێناوە. ئەو هێز و لایەنانە بە گشتی لایەنگری کولتووری بەعس و دژی ماددەی (١٤٠)ن. پێداگیری لە سەر عەرەباندنی کەرکووک و زەوتکردنی ناسنامەکەی دەکەن. ئەو هێزانە (بەرەی عیراقیەتی کەرکووک)یشیان پێک هێناوە. دەستەی داد و لێپرسینەوە ٦ کاندیدی ئەو بەرەیەی، لەبەر بەعسایەتی، لە هەڵبژاردن دوورخستەوە. عەرەبی هاوردەش بە گشتی شیعە و لایەنگری هێزگەلی سەرەکیی شیعەن. ئەوان کەمتر ئامانجی سیاسییان لە کەرکووکدایە، جگە لە سەدری، تێکڕا چاویان لە بەغدا و نەجەفە نەک کەرکووک.

هەڵبژاردنی ئەم جارەی کەرکووک بە گشتی، لە جاران زیاتر مۆرکێکی کوردستانیانەی بە خۆوە گرتووە. لایەنانی سەرەکیی کوردستان رکابەرێکی کاریگەریان لە بەرامبەردا نییە. بۆیە مەزەندە دەکرێت کوردستانیان زۆرینەی کورسییەکانی کەرکووک بەدەست بهێنن.

هەسارەیەکی دیکەش دۆزرایەوە

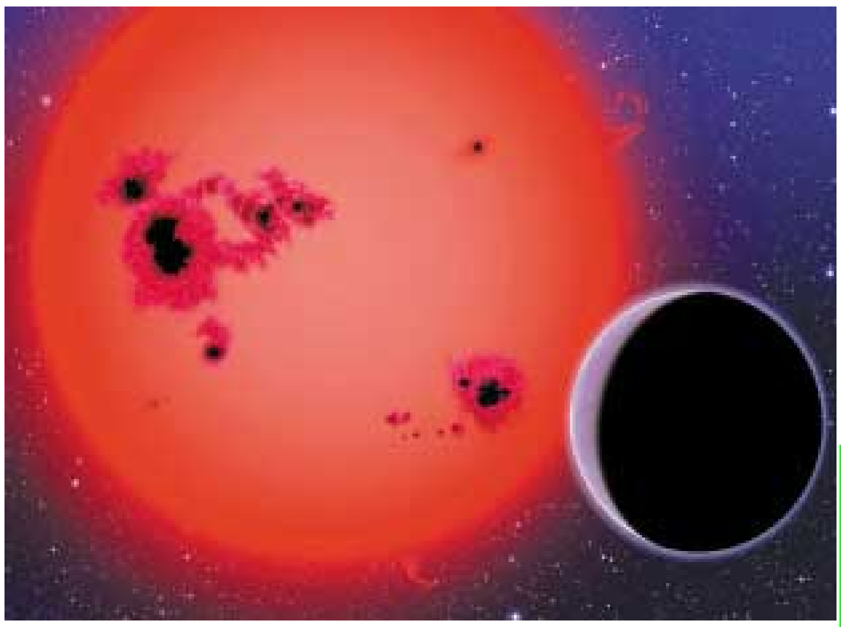

تیمێکی لێکۆڵەرەوانی زانکۆی (هاردفیتشەر) ی بەریتانی رایانگەیاند کەوا سەرکەوتنیان وەدەستهێناوە لە دۆزینەوەی هەسارەیەکی دیکە لە دەرەوەی سیستەمی خۆردا و تەمەنی ئەم هەسارە نوێیەش گەیشتۆتە سنووری ٣٥ ملیۆن ساڵ و ناونراوە هەسارەی (بی دی بلوس ٢٠ ١٧٩٠ بی). پێش دۆزینەوەی ئەم هەسارەیەش وا دەزانرا کەوا بچووکترین هەسارە لە رووی تەمەنەوە بەدەووری ئەستێرەیەکدا دەخولێتەوە لە دووری ٨٣ ساڵی رووناکی، بەڵام تەمەنی ٣ جار ئەوەندەی ئەو هەسارە نوێیەی ئێستا بووە و قەبارەشی ٦ جار ئەوەندەی هەسارەی موشتەری سیستەمی خۆری ئێمە دەبێت،بۆیە هەسارەی (بی دی بلوس ٢٠ ١٧٩٠ بی) تاوەکو ئێستا بە بچووکترین هەسارە دەژمێردێت. بەڕای لێکۆلەرەوان، دۆزینەوەی هەسارەی تەمەن بچووک کارێکی زۆر ئەستەمە، چونکە زۆر بە سەختی لە تەک گەشێتی و رووناکی ئەستێرە نزیکەکەیدا جیا دەکرێنەوە، بۆ نموونە ئەم تیمە ٥ ساڵ خەریکی ئەم لێکۆڵینەوەیە بوون تا لە کۆتاییدا توانیان ئەم هەسارە تەمەن بچووکە بدۆزنەوە.

پلاستیک لە سەرچاوەیەکی نامۆ

تیمێک لە لێکۆڵەرەوانی (زانکۆی بەریتانی بۆ زانستە فیزیاییەکان) سەرکەوتنیان وەدەستهێنا لەبورای دەستەبەر کردنی رێگایەک بۆ گۆڕینی شەکری پۆلیمەری نێو دارو درەخت وگژو گیایانەی کە خێرا گەش و نما دەکەن بۆ پلاستیک!

لەم بارەیەوە دکتۆر (شارلۆت ولّیامز) دەڵێ: ئەو دار و درەختانەی کە ئەم مادەیەی لێ ئامادە دکرێ و نە بۆ خۆراک بەکار دەهێنرێت و پێویستیشی بەڕووبەرێکی کشتوکاڵی فراوانیش نییەو وا چاوەڕوان دەکرێت لە ماوەی ٥ ساڵی داهاتوودا،پیشەسازی ئەمجۆرە پلاستیکە لەسەر ئاستی جیهانیشدا بڵاو ببێتەوە. جێگای ئاماژەیە کەوا بەرهەمهێنانی پلاستیک لە شەکر دەبێتە هۆکارێکی گرنگ بۆ کەمکردنەوەی رێژەکانی پیسکردنی ژینگە لەکاتی بەرهەمهێنانی پلاستیک لە نەوت دا، چونکە ئاشکرایە کەوا ئەمڕۆ نەوت بۆتە سەرچاوەی ٪ ٩٩ ی بەهەمهێنانی پلاستیک لە سەرتاپای جیهاندا.

پاشماوەکان داڵدەیان دەدات

تازەترین لێکۆڵینەوەی نوێ ئاشکرای کردووە کەوا گیاندارەکانی بچووکی قولاّیی دەریاکان پاشماوەکانی فڕەدراویان کردۆتە چاکترین ماڵی حەوانەویان! لەمبارەیەوە ماڵپەڕی (Science Daily) ئاماژەی بەوەداوە کەوا (خاڵی تشالنجەر دیباڵتی) بە ناوچە هەرە قووڵەکانی زەریایی جیهانی ناسراوەو قولاّیی دەگاتە (١٠) کیلۆمەتر کە گیانداری بچووکە خاوەن یەک خانەی ناسراو بە (فۆرامینیفرا)ی تیادا دەژیت. پڕۆفیسۆر (ئاندرۆ گۆدای) لە (پەیمانگەی نیشتمانی بۆ زانستە زەرياييەکان) لە (Hampton South) ی بەریتانی دەڵێ: هەندێ لەو گیاندارە بچووکانە لە قولاّیی ٦ کیلۆمەتر ژیان بەسەر دەبەن و پاشماوەکانی فڕەدراوی نێو زەریا و دەریاکانیان کردۆتە نشینگەی خۆیان. بۆ گەیشتن بەو قولاّییەش لێکۆلەرەوان کەشتی ژێرئاوی ناسراو بە (کیاکۆ) یان بەکارهێناوە بۆ وەرگرتنی هەندێ نموونە لە خاک و قوڕی بنکەی (تشالنجەر دیباڵتی) بۆ ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەکان تا لەکۆتاییدا بەم دەرەنجامە گەیشتن.

Titan، دیمەنی زەوییە پێش ٣ ملیار ساڵ!

پاشکۆی تایتان بە کامێرای گالیسکەی کاسینی

ئا: ئەژی چەتۆ حەسەن

لە ساڵی ٢٠٠٤ ەوە تاوەکو ئێستا، گالیسکەی ئەورووپی ئەمریکی ناسراوە بە (کاسینی هایگنز) بەو پەڕی کارامەیی و لێهاتوویی فەرمانەکانی سەر زەوی کەلە دووریی ١ ملیار کیلۆمەتر بۆی دەنێردرێت جێبەجێیان دەکات و هێندەی تر جیهانی پڕ لە جوانی و سەرسورمانیی هەسارەی ئەڵقەداری قەشەنگی (زوحەل Saturn) و پاشکۆ و سیستەمە ئەڵقەییە ئاڵۆزەکەی بە ئێمەی ئاشنا کردووە. لەنێو هەموو کەیسەکانی هەسارەی زوحەل ،پاشکۆی (تایتان – Titan) کە گەورەترین پاشکۆی ئەم هەسارەیەیەلە کاتێکدا ژمارەی پاشکۆکانی دەکاتە (٦٠) پاشکۆی گەورەو بچووک، تەنها (تایتان) لە نێە هەر هەموو سیستەمی خۆریش خاوەنی بەرگە هەوای تایبەتی خۆیەتی و قەبارەشی بەقەدەرایی هەسارەی مەریخە، بوونی بەرگە هەوا لە دەوروبەری ئەم پاشکۆیە بۆتە مایەی تێڕامان و لێکۆڵینەوەی یەگجار چڕو پڕی فەلەکناسان، بەتایبەتی لە داوی نیشتنەوەی کەپسولەی (هایگنز) بەسەرکەوتوویی لە ناوچەی جوگرافی ناسراو بە (Xanadu) لەسەر رووی ئەم پاشکۆیەدا لە بەرواری ١٤ ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥. یەکەم دیمەنی گەڕاوەی رووی ئەم پاشکۆیە بووە مایەی دڵڕفێنی هەموو لایەک،پانتاییەکی قوڕاوی دەوڵەمەند بە ئاو و (Methane) و هەروەها چینە هەورێک لە بەرزایی نێوان ١٨ تا ٢٠ کیلۆمەتر لەسەر ئاستی رووی تایتان ەوە بەدیار کەوتبوون. تەواوی ئەو زانیاریانەو چەندین زانیاری دیکەی گرنگ بوونە مۆرکێکی تایبەتی ئەم پاشکۆیە و تایبەتمەندێتی و بێ وێنەیی و هاوتایی و کەسایەتییەکی لەڕادەبەدەری زیاتری بەخشی بەم پاشکۆیە. گالیسکەی نیشتووەوەی (هایگنز) کۆتایی بە نیشتنەوەو بە کارە زانستییە ئەفسانە-ئاسایەکەی خۆی هێنا، بەڵام هێشتا گالیسکەی دایک (واتە کاسینی) لە خولگەی خۆی لەدەوری پاشکۆی (تایتان) ماوتەوە و لێکۆڵینەوەو وێنەگرتن و دۆزینەوکانی بەردەوامن، ئەمجارەشیان کۆنترۆڵکاران لە (ناسا) بۆ جارێکی دیکەش فەرمانیان داوەتە (کاسینی) تا لە نزیکەوە دیمەنی نوێی روخساری ئەم پاشکۆیە بگرێت،ئامانجی سەرتایی و سەرەکی (چینە هەور)ە کانی بووە،بەڵام ئەمجارەیان لەئاستێکی بەرزتر. مانۆڕی ئەمجارە لە بەرواری ٢٨ ی کانوونی دوومی ٢٠١٠ بوو و ناونراوە (پرۆسیسی T-٦٦) و ئەوکاتە بەرزایی گالیسکەکە لەسەر چینە هەورەکان گەیشتبووە ٧٤٩٠ کیلۆمەتر.ئەم پرۆسەیە نهێنی زیاتری ئەم جیهانە دوورو شاردرایەوەی ئاشکراکرد. سەرەتای پرۆسەکە لە سەر ئاسمانی جەمسەری باشووری پاشکۆیەکەوە دەستیپێکرد تا گەیشتە ناوچەکانی هێڵی یەکسانی.

لەو کاتەی یەکەی ناسراو (رووپێوی رادارییی کاسینی) سەرقاڵی وەرگرتنی پێوانەی پێویست بوو بۆ تۆبۆگرافیای پاشکۆیەکەو بەرزیی ئاستی چینە هەورە جیا جیاکان، ناوچەیەکی سەیر و ناوازە بۆ یەکەمجار کەوتە بەر دیدی زانایان لەسەر شێوەی گردی ئەستێرەیی و راستەوخۆ بڕیاردرا بە هەوڵوەستەکردن و گۆڕینی پلانی کار لە روانگەکردنی چینە هەورەکان بۆ رووپێو کردنی ئەو شوێنگەیەو ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەی چڕوپڕ ئەم گردە-ئەستێرەییانە هێمان بۆ روودانی چەندین کرداری جیۆلۆجیی سەیر لە مێژووی ئەم پاشکۆیە سەرنجڕاکێشەدا!" بە گوتەی (ستیڤ واڵ) ی ئەندامی تیمی راداری گالیسکەی کاسینی سەر بە دەزگای (Jet Propulsion Laboratory) لە کالیفۆڕنیا .هەروەها زیاتر گوتی:"رەنگە لەدەرەنجامی کرداری و چالاکیی تکتۆنییەکان چەند ناوچەیەکی توێکڵی ئەم پاشکۆیەی دووچاری درز تێکەوتنی کردبێت و ئالەوێوە ئەم شلە گڕکانیانە دەرچووبن و لە دەرەنجام پاڵەستۆی هەوایی بەرز زوو سارد بوونەتەوەو ئەم شێوازە بینراوەی ئێستای لەدوای خۆیدا جێهێشتبێت، با لەیادیشمان نەچێت کەوا زۆرجار چالاکی تەوژمەکانی ئاو رووی هەسارەکانیش دەتاشن و رەنگە (تایتان) یش لەسەردەمێکی مێژووی کۆنیدا کەوتبێتە ژێر چنگی ئەم کارتێکردنەوە...بۆ نا ؟!"

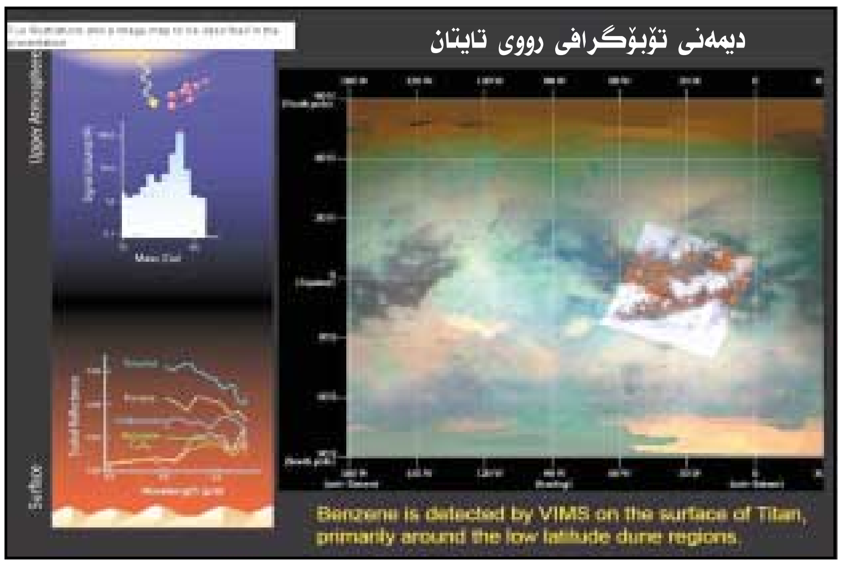

چۆنیەتی دانانی واژووی ئەلیکترۆنی لە ئیمەیل

ئا: دیار عەزیز

لە ژمارەکانی رابردوو هاوکارمان (کاروان سەعید) بابەتێکی لە سەر گرنگی واژووی ئەلیکترۆنی بە شێوەیەکی گشتی و لایەنی فەرمی دانانی واژوو خستە روو بەبێ ئەوەی ئاماژە بە چۆنیەتی دانانی واژووی ئەلیکترۆنی بکات لە ئیمەیل،لەم ژمارەیەدا لەسەر داوای خوێنەرانی ئازیز چۆنیەتی دانانی واژووی ئەلیکترۆنی لە هەریەکە لە YAHOO و GMAIL دەخەینە روو:

* بۆ دانانی واژوو لە ئیمەیلی YA-HOO ئەم هەنگاوانە دەگرینە بەر :

– دوای کردنەوەی ئیمەیلی تایبەت بە خۆمان لە لای راستی رووپەڕی ئیمەیلەکەمان کلیک لەسەر فرمانی Options دەکەین و لەوێوە سێ فەرمانمان بۆ دەردەکەوێت تیایدا فەرمانی Mail Options هەڵدەبژێرین .

– پاش هەڵبژاردنی Options Mail بۆکسێک دەردەکەوێت و تیایدا کلیکی Continue دەکەین،ئینجا رووپەرێکی نوێ دەردەکەوێت لە لای چەپی رووپەرەکە ژمارەیەک فەرمان دەردەکەوێت تیایدا فەرمانی Signature هەڵدەبژێرین .

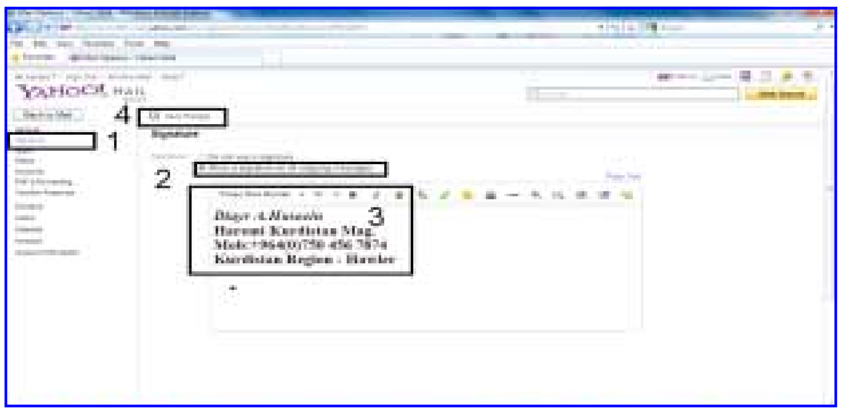

– دوای هەڵبژاردنی Signature لەناوەڕاستی رووپەڕەکە بۆکسێک دەردەکەوێت لەسەرووی بۆکسەکە کلیکی فەرمانی Show a signature on all outgoing messages دەکەین دواتر لە ناو بۆکسەکە ناوی خۆمان لە گەڵ ئەدرێس و پۆست و شوێنی کارکردن و ژمارەی مۆبایل و ناونیشان دەنووسین بە تەواوی (هەروەک لە وێنەکە دیارە) دواتر کلیکی Save change دەکەین و ئەو زانیاریانەی کە لە ناو بۆکسەکەمان نووسیووە بە شێوەی ئۆتۆماتیکی هاوپێچ دەبێت لە گەڵ هەر ئیمەیلێک بینێرین.

تێبینی/ بەهەمان شێوە دەتوانین واژوو لە Gmail دابنێین بە پەیڕەوە کردنی ئەم هەنگاوانەی خوارەوە:

– لە لای راستی رووپەڕی Gmail کلیکی فەرمانی Settings دەکەین.

– دوای کلیک کردن لەسەر Settings رووپەرێکی دیکەمان بۆ دێت تیایدا Signature هەڵدەبژێرین و لەناو بۆکسەکەی ئەدرەسی خۆمان بە تەواوی دەنووسین و لە خوارەوەی رووپەڕەکە کلیکی Save change دەکەین.

گوگڵ لە دەرگای فەیسبووک دەدات !

هەروەک چاوەڕواندەکرا لە گوگڵ وە بەردەوامیش چاوەڕوان دەکرێ ئەم کارە دووبارە بکاتەوە،کۆمپانیای گوگڵ خستنە کاری خزمەتگوزاری Buzz راگەیاند،ئەم خزمەتگوزاریە نوێیەی گوگڵ خۆی دەبینێتەوە لە کردنەوەی لاپەڕەی تایبەت بە بەکارهێنەران کە رێگەدەداتە بەکارهێنەران لەسەر لاپەڕەی تایبەت بەخۆیان گفتوگۆ ئەنجام بدەن و بابەتەکانیان بڵاو بکەنەوە،بەهەمان شێوە دەتوانن وێنە و تراکە ڤیدیۆییەکانی خۆیان دابنێن لەگەڵ دانانی کۆمێنت و لەسەر هەمان لاپەڕە هاوشێوەی خزمەتگوزاری فەیسبووک،بەڵام جیاوازی ئەم خزمەتگواریە لەگەڵ فەیسبووک ئەوەیە ئەم خزمەتگوزاری Buzz لە چوارچێوەی پۆستی ئەلیکترۆنی Gmail خراوەتە روو واتە بەکارهێنەر دەتوانی هاوکات لەگەڵ کردنەوەی پۆستی ئەلیکترۆنی تایبەت بە خۆی لە Gmail کارەکانی لەسەر ئەم خزمەتگوزاریە ئەنجام بدات.

مەبەست لە خستنەکاری Buzz

به مەبەستی کەم کردنەوەی هەژموونی فەیسبووک لە سەر بەکارهێنەران بە گشتی و بەکارهێنەرانی گەنج بەتایبەتی کۆمپانیای گوگڵ خزمەتگوزاری Buzz ی خستەکار،جگە لەمەش خستنەکاری ئەم خزمەتگوزاریە لە کاتێکدا دێت کەوا ژمارەی بەکارهێنەرانی فەیسبووک خۆی لە(٤٠٠) ملیۆن بەکارهێنەر دەدات لە سەرانسەری جیهان لە بەرامبەر ژمارەی بەکارهێنەرانی پۆستی ئەلیکترۆنی Gmail لە (١٨٩) ملیۆن بەکارهێنەر تێپەڕ ناکات ، لێرەدا پرسیارێک دێتە ئارا ئایا گوگڵ دەتوانێ ئاوا بە ئاسانی بەم خزمەتگوزاریە کێبرکێی فەیسبووک بکات؟

لە وەڵامدا دەڵێین نەخێر گوگڵ ناتوانی ئاوا بە ئاسانی کێبرکێی فەیسبووک بکات ،بەڵام دەتوانێ لەم رێگەیەوە رێگە لە پەرەسەندنی زیاتری فەیسبووک بگرێت،هەربۆیە ئەم خزمەتگوزاریەی لە چوارچێوەی پۆستی Gmail خستۆتە کار بۆ ئەوەی ببێتە ئەمری واقیع لە سەر بەکارهێنەران،ئەمە لە کاتێکدا دێت کەوا گوگڵ بەکارهێنەرانی مۆبایلیشی بە دوور نەگرتووە لەم خزمەتگوزاریە،هاوشێوەی بەکارهێنەرانی ئینتەرنێت گوگڵ ئەم خزمەتگوزاریەی خستۆتە بەر دەستی بەکارهێنەرانی IPONEو Android .

ئەو رەخنانەی ئاراستە کراون

هاوکات لەگەڵ راگەیاندن وخستنەکاری Buzz لەسەر Gmail زۆرێک لە چاودێرانی بواری ئای تی رەخنەیان لە گوگڵ گرت بەوەی Buzz تایبەتمەندی پۆستی ئەلیکترۆنی پێشێل دەکات،چونکە زۆرێک لە بەکارهێنەران بۆ رایی کردنی کارەکانیان پۆستی ئەلیکترۆنی بەکارهێنەرانە نەوەک بۆ ئاڵوگۆڕکردنی کورتەنامەوکات بەسەر بردن هەروەک لە خزمەتگوزاریە نوێیەکەدا هاتووە،نیگەرانی چاودێران لەوەدایە رەنگە لە داهاتوو بەجۆرێک لەجۆرەکان گوگڵ بەکارهێنەران ناچار بکات ئەم خزمەتگوزاریە بەکاربهێنن.

نۆرینـگەی

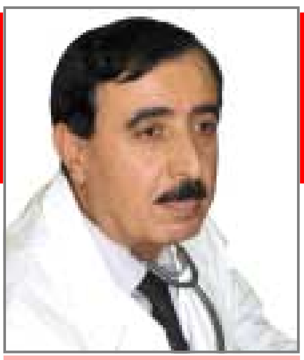

ئا: د. فەیسەڵ بلّباس

پەیوەندی کەمخوێنی بەپەستانی خوێنەوە

خـــوێنەرێک بەناوی (ئازا) دەپرسێ: پەیوەندی چیە لەنێوان خوێن کەمبوون و پەستانی خوێن. ئایا مەرجە کەمخوێنی ببێتە هۆی دابەزینی پەستانی خوێن..؟

وەڵام: کەمخوێنی وەکو زاراوەیەکی پزیشکی بەوە دەگوترێ کە بڕی مادەی (هیمۆگلۆبین) ی ناو خوێن لە هی ئاسایی کەمتر بێت. ئەمەش بە ئاسانی لە ڕێگەی پشکنینێکی سووک و ئاسانەوە دیاری دەکرێت. ئەمە جیایە لەوەی کە قەبارەی خوێنی ناو لەش کەم بێتەوە. واتە خوێنەکە بە هەموو پێکهاتەکانیەوە، لە ئاو و شلە و خانەکانی ناویەوە کەم ببنەوە. ئاشکرایە کە خوێن بەربوون بەهۆی برین و پچڕانی لوولەیەکی خوێنی لەش، دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی قەبارەی خوێنی ناو لەش. لەبەر ئەوەی لەگەڵ خوێن بەربوونەکەش ژمارەیەک لە خڕۆکە سوورەکانی ناو خوێن دێنە دەرەوە کە ئەو مادەی (هیمۆگلۆبین)ەیان تێدایە، بۆیە دەبێ دوای هەر خوێن بەربوونێک ئەو کەسە تووشی کەمخوێنیش بێت. ئەو جۆرە کەمخوێنیەی دوای خوێن بەربوون ڕەنگە ببێتە هۆی دابەزینی پەستانی خوێن، چونکە پەستانی خوێن دەوەستێتە سەر چەند هۆکارێک، لەوانە: توندی و خێرایی لێدانی دڵ و تەسکی و فراوانی لوولەکانی خوێن و بڕی ئەو خوێنەش کە لەناو ئەو لوولە خوێنانەدا دەسووڕێتەوە. لەبەر ئەوەی دوای خوێن بەربوونێکی زۆر، قەبارەی خوێنی ناو لوولەکانی خوێن کەم دەبێتەوە، بۆیە دەبێ پەستانی خوێن دابەزێت، بەڵام ئەمە بۆ ماوەیەکی کاتی دەبێ و دواتر لەش بۆ قەرەبووکردنەوەی ئەو کەمبوونەوەیەی خوێن، میکانیزمی تایبەتی خۆی هەیە و یەکسەر دەست دەکات بە کورژبوونی لوولەکانی خوێن و ئاو و شلە کۆدەکاتەوە تا قەبارەکەی دەگەڕێتەوە دۆخی جارانی، بەڵام زۆربوون و قەرەبووکردنەوەی خڕۆکەسوورەکان ماوەیەکی درێژتری دەوێ تا مادەی سەرەتایی پێویستی وەک ئاسن و خواردن لەناو لەش گل دەداتەوە، لەبەر ئەوە ئەو کەسە تووشی کەمخوێنی، واتە کەمی خڕۆکەسوور و مادەی (هیمۆگلۆبین)، دێت، کە ڕەنگە ماوەیەکی درێژیش بکێشێ. ئەوانەی کە تووشی کەمخوێنی دەبن، بڕی پێویست لە گازی ئۆکسجین ناگاتە شانەکانی لەشیان، بۆیە، بۆ قەرەبووکردنەوەی ئەو کەمیەی گازی ئۆکسجین، دڵ خێراتر لێدەدات و لە ئەنجامی ئەمەش ڕەنگە کەمێک پەستانی خوێنی بەرزتر بێت لە ئاسایی، بەڵام لەلایەکی دیکەوە ڕەنگە ئەو کەمخوێنی و کەمی گازی ئۆکسجینە کار لە بەرهەم هێنان و دروستکردنی هەندێ مادەی پێویست بکەن و ئەمەش وا لە لەش بکات کە کارە فیزیۆلۆجیەکانی بەباشی بەڕێوە نەچن و لە ئاکامدا پەستانی خوێن دابەزێتەوە. ئەمانە بەگشتی لێکدانەوەی زانستیانە و فیزیۆلۆجیانەی پەیوەندی نێوان کەمی خوێن و پەستانی خوێنە و ڕەنگە لەو نێوانەشدا زۆر هۆکاری دیکە هەبن کە کاریان تێبکات و لە هەر کەسێکیش ڕەنگدانەوە و کاردانەوەی جیا بۆ کەم خوێنی دەبینرێت کە پەیوەندیان بە پێکهاتەی جەستەیی ئەو کەسەوە هەیە. بۆیە پێویستە بۆ هەر حاڵەتێک لەو جۆرە حاڵەتانە سەیری کەسەکە خۆی بکرێ و بەپێی ئەو نیشانانەی کە لێی دەرکەوتوون، دۆخەکەیان لێک بدرێتەوە و چارەسەر بکرێ. کەمخوێنی ڤەکێش (درێژخایەن) لە هی تیژ و کتوپڕ جیاوازە و بەرگری لەش و کاردانەوی کۆئەندامی خوێن، لەوانەش دڵ و لوولەکانی، بەپێی جۆر و بڕی کەمخوێنیەکە دەگۆڕێت. بزۆری دابەزینی پەستانی خوێن بەهۆی کەمخوێنیەوە ئەوەندە دژوار نیە و ڕەنگە ئەو کەسە هەست بە جۆرە سەرەسووڕەیەک بکات بەتایبەتی لەو کاتەی کە بەپێوە دەوەستێ، بەڵام ئەوەش پتر لەبەر ئەوەیە کە خوێن و خۆراکی باش و پێویست ناگاتە مێشک نەک هەر لەبەر دابەزینی پەستانی خوێن.

خـــوێنەر کـــاک (نەجم) دەڵێ: کوڕەکەم تەمەنی شەش حەفتساڵێکە و زوو ماندوو دەبێت و هەناسەی تەنگ دەبێ. دەبێ هۆی چی بێ، تکایە..؟

وەڵام: لە منداڵێکی لەو تەمەنی کوڕەکەی بەڕێزتان زۆر هۆکار هەن کە دەبنە هۆی دەرکەوتنی ئەو نیشانانە. لەوانە: ناتەواوی سیەکان و دڵ و کەمخوێنی و گیرانی قوڕگ و لووت و هەستەوەری لە سیپەلاکەکان...هیدیکەش، بەڵام ئەمانە ئەگەر یەکە یەکە لێکیان بدەینەوە هەر بەتەنیا ئەو دوو نیشانەیان نیە، بەڵکو لەگەڵ ئەوانەشدا نیشانەی دیکەی دیار و ئاشکرایان هەیە کە تایبەتن بەو ئەندامە و ئەو جۆرە نەخۆشیەی کە تووشی بووە. ئەگەر منداڵەکەتان ماوەیەکی کورتە ئەو نیشانانەی هەیە و لووتی دەگیرێ و کۆکە و بەڵغەمی هەیە، ئەوا بەئاشکرا دیارە کە تووشی سووتانەوەیەکی تیژی سیپەلاک و قوڕگ و مەلازەکانی هاتووە. ئەمەش چارەسەری ئاسانە و بە وەرگرتنی دەرمانی تایبەت و حەسانەوە بۆ ماوەیەکی کورت چاک دەبێتەوە. بەڵام ئەگەر ناتەواویەکە لەوە گەورەتر بێت، وەک ئەوەی خوێنی کەم بێت یان ناتەواویەکی لە دڵی هەبێت، ئەوا وردە وردە و ڕۆژ دوای ڕۆژ ئەو نیشانانەی توندتر دەبن و نیشانەی دیکەشی لێ دەردەکەون، وەک بێهێزی و ڕەنگ هەڵبزڕکان و سستبوونی گەشەکردنی جەستەی و هیدیکەش کە پەیوەستن بە ئەندامە تووشبووەکە. ئەگەر بارەکە بەو جۆرە چووە پێشەوە ئەوا پێویست دەکات پزیشکی پسپۆڕی منداڵان بیپشکنێ و پشکنینی تاقیگە و تیشکی بۆ بکرێ و دوای دەست نیشان کردنی نەخۆشیەکەی، چارەسەری گونجاوی بۆ دیاری بکرێ. هەر بەتەنیا وەرگرتنی شرووبێک یان چەند دانە کەپسوولێک، بەبێ زانینی هۆکاری ئەو نیشانانە، شتێکی ڕاست و زانستیانە نیە، هەرچەندە لەوانەشە شتێکی سووک و ئاسانی وەک گەروو کەوتن یان سووتانەوەی لوولەکانی هەناسە بێت، بەڵام بۆ منداڵێکی ناسک و لەو تەمەنەی گەشەکردندا زۆر پێویستە ئەو نیشانانە بە هەند هەڵبگیرێن و نیشانی پزیشکی پسپۆڕ بدرێت، بۆ ئەوەی لەدوا ڕۆژدا پەشیمان نەبیەوە و خوای نەخواستە نەخۆشیەکی هەبێ کە دواتر دەستی لێ بستێنێ و چارەکردنی ئەو کات زەحمەت بێت.